

Doktorla 'Tohtur'un sıra dışı dostluğu

İki insan biri Amerikalı diğeri Türk. İkisi de savaş çocuğu... Dr. Warren, katıldığı 2. Dünya Savaşı sırasında insanlığa yardımcı olmak için bir karar alıyor. Yolu Kayseri'ye düşüyor, ilkokul mezunu bile olamayan 'sağlıklı' Tohtur Salih'le tanışıyor. Birbirlerinin hatta ailelerinin hayatlarını etkiliyorlar. Bu iki insanın dostluğu hem birçok insanın hayatını değiştiriyor hem de yardımseverliğin hayati güzellendiğinin canlı kanlı kanıtı oluyor

Kitap genç doktorlara ilham versin

FOTOGRAF: MURAT ŞENGÜL

Dr. Warren bugün Amerikan Hastanesi'nde çalışıyor. Yaşına göre hâlâ dinç. Yorulmak kelimesi onun lügatında yok. Bu kitabı yazma sebebi ise genç doktorlara ilham vermek istemesi. "Ben" diyor, "Büyük şeyi göze alarak, upuzun bir yolculukla Amerika'dan hiçbir şeyini bilmediğim Türkiye'ye geldim. Olanaksızlar içinde, yılmadan yollarca çalıştım. Çok kıymetli dostluklar kurdum. Kitapta iyi bir doktor olmanın ötesinde iyi bir insan olmanın önemine değinmek istedim."

YIL 1959, eğitimleri, kültürleri, milliyetleri farklı iki adamın yolları Kayseri Talas'ta keşişir. Biri Amerikalı bir doktor Warren H. Winkler, diğeri ise ilkokul mezunu bile olamayan Kayserili Tohtur Salih'tir bu iki adam.

OLKAN ÖZYURT

Salih, 1 Mart 1921'de Kayseri'nin İşbile Köyü'nde doğmuş. Yedi günlük bebekken babasının Kurtuluş Savaşı'nda şehit düştüğü haberi gelmiş. Yoksul bir Anadolu köylüsü ve yetim kalmış bir çocuk olarak annesiyle zorlu bir hayata başlıyor daha bebekken... Cumhuriyet Türkiye'si'nde üç yıllık ilkokulun iki yılını okuduktan sonra annesine yardım etmek, eke ekme getirmek için okulu bırakarak tarlalarda ırgatlık yapıyor. Yıllarca sürüyor bu. Sonrasında 1940'ta 2. Dünya Savaşı seferberliği sırasında askere çağrılınca cebinde 2.5 lirayla İstanbul'a gidiyor. Böylece ilk defa köyünden dışarı çıkıyor. Okuma yazma bildiği için askerde şahiye bölümüne alınıyor. Üç yıllık askerlik macerasında doktorların yanında çalışıyor, kendini yetiştiriyor, işe yapmayı öğreniyor. Köyüne döndüğünde köyde sağlık konusunda en bilgili insan olduğu için hastalara bakıyor. Bunun için de Tohtur Salih diyorlar ona.

Doktor Warren H. Winkler ise 1 Nisan 1928'de ABD'nin Missouri Eyaleti'nin St. Louis şehrinde doğmuş. Orta halli bir ailenin tek çocuğu. Buhran yıllarının Amerikası'nda geçiyor çocukluğu. 1943'ten sonra 2. Dünya Savaşı için askere alınıyor. Donanmada görev alıyor. Savaş bittiğinde sivil hayata dönerken yaşadığı ve yaralanmadığı için kendini şanslı hissetse de şunu net bir şekilde görüyor: Savaşta herkes kaybeder, hatta kazananlar bile. Dünyayı savaşlardan kurtarmak için çok çalışmak gerektiğini anıyor. İçinde güçlü bir şekilde hissettiği bu düşünce hayatını değiştiriyor. Bilime düşkün olduğu ve insanlığa bir nebze yardımcı olabileceğini düşündüğü için tıp okumaya karar veriyor ve Michigan Üniversitesi'nin Tıp Fakültesine gidiyor. Halk sağlığı alanında çalışıyor. Okulu bitirince evleniyor. İrk, dil, milliyet önemli değil Dr. Warren için. İnsanlara faydası dokunması için her türlü zorluğu göze alarak, üç aylık kızı ve eşyle birlikte Kayseri'nin elektrikli, yolu bile olmayan Talas'ta 1887'de açılan kliniğe çalışmak için Türkiye'ye geliyor.

Dr. Warren: "Tohtur Salih akıllı bir adamdı. Onun yaptıkları kimi zaman mucize gibi gelirdi. Birçok hastanın hayatını kurtardı. Benim için özel bir insandı. Bizimkisi candan bir dostluktu"

luk başlıyor. Salih ekipte laboratuvar teknisyeni olarak görev yapmaya başlıyor. Dr. Warren ve ekibi Talas ve çevresindeki köylerdeki hastalarla ilgilenirken Tohtur Salih hep onların yanında bulunuyor. Köylüleri yakından tanıyan Salih, Dr. Warren'in eli ayağı oluyor. Warren "Onunla birlikte çalışmak, benzerliklerimizden ve farklı yaşam deneyimlerimizden kaynaklanan farklılıklarımızı görmek benim için ayrıcalıktı" diyor. Benzerlikleri iyi insan olmanın ve o yoksul Türkiye'si'nde insanların sağlıklarına kavuşmalarını sağlamak için var güçleriyle çalışmaları. Birlikte birçok insanın hayatını kurtarıyorlar.

KAÇ HAYAT KURTARDILAR?

Dr. Warren'in bugün gururla anlattığı bir olay çocukların hayatını nasıl değiştirdiğinin en önemli kanıtı. Dr. Warren, üniversitede okurken özel bir yöntemle çocuk felci üzerine tani koymayı öğreniyor. Yıllar sonra Kayseri'de köylerde öğrendiği bu yöntemi tatbik edip var olan çocuk felciyle ilgili taneler koymaya başlıyor. Dönemin Sağlık Bakanlığı Kayseri'den gelen vaka artışını bir salgın olarak yorumluyor ve müfettiş gönderiyor. Dr. Warren gelen müfettişlere sadece tani koyduğunu anlatıyor ve aşı için onları cesaretlendiriyor. Türkiye o yıllarda Dr. Warren'in uyarısıyla Dünya Sağlık Örgütü ile temasa geçerek çocuk felcine karşı bir aşı programı başlatıyor. Böylece çocuk felci konusunda bir zafer kazanılıyor.

Dr. Warren, Salih'i bir 'meslektaş'ı gibi görüyor. Ona bildiklerini anlatıyor. Modern tıpla ilgili birçok şey öğretiyor. Warren, Salih için "Akıllı bir adamdı" diyor. "Onun yaptıkları kimi zaman bana mucize gibi gelirdi. Birçok hastanın hayatını kurtardı."

Salih okuyamamış ama çocukların, hiç olmazsa içlerinden birinin okumasını çok istiyormuş. Warren anlatıyor: "Bir gün oğlu Mehmet ile yanına geldi. 'Bunun okuması lazım' dedi. İlkokula bitirmiş ortaokula gitmesi lazım. Ama onların köyünde ortaokul yok. Talas'taki ortaokula kaydettirdik. Ortaokul bitti. Salih 'Bu çocuk okumaya hevesli devam etmesi gerek' dedi. O yıllarda Kayseri'de bir lise vardı. Salih'in de çocuğunu Kayseri'de okutacak maddi gücü yoktu. Polis Koleji'nin yatılı eğitim verdiğini öğrenmişler. Kabul edilmenin çok zor olduğu bir okuldur. Ama Mehmet sınava girmiş ve kazanmış. Ben o sırada köyden ayrılmıştım ailem Ankara'da kalıyordu. Mülakat yapılacak için Ankara'ya yollar düşünce bize geldiler. Mehmet'in üstüne başına çeki düzen verdik. Sonra Mehmet'le mülakatta ne yapması gerektiği üzerine konuştuk. Mehmet mülakattan başarıyla geçti ve Polis Koleji'ne kabul edildi."

Yıllar öncesinden kalan bu fotoğraf, Tohtur Salih ile doktor Warren'in ebedi dostluklarının en güzel kanıtlarından biri.

Dr. Warren Talas'ta geçirdiği beş yılın ardından Amerika'ya dönmüyor. Köyden ayrılırken dostu Tohtur Salih'ten kliniğe sağlık çalışmalarına devam etmesini istiyor. O da devam ediyor. Warren Kayseri'de doktorluk günlerinde tanıdığı dönemin Sağlık Bakanı Vedat Ali Özkan'ın teklifi üzerine bakanam danışmanı oluyor. O yıllarda sağlık reformunun yapılması için raporlar hazırlıyor saha araştırmaları yapmak için Muş'ta, Kars'ta, Diyarbakır'da görev üstleniyor. Salih ile ilişkisini kesmiyor. Sık sık görüşüyorlar.

Beş yıl köylerde görev yapan Dr. Warren, köylerdeki hastalara el sürdüğü gibi diyor.

Warren "Yıllarca sürdü dostluğumuz. Tohtur Salih'i 1989'da kaybettik. Mezar taşına Doktor Salih yazıldı. Ne zaman yolum Kayseri'ye düşse mezarın başına gider saygılarımı sunarım. Benim için özel bir insan, iyi bir dosttu" diyor, kalbini gösteriyor ve ağzından "Bizimkisi candan bir dostluktu" sözleri dökülüyor.

İki insan biri Amerika'dan biri Türkiye'den. İkisi de savaş çocuğu... Dr. Warren, katıldığı 2. Dünya Savaşı sırasında bir karar alıyor, Tohtur Salih de o kararı hayata geçirirken destekçisi oluyor. Birbirlerinin hatta ailelerinin hayatlarını etkiliyorlar. Dili, milliyeti, geleneği göreneği ayrı da olsa neticede iki insan. Bu iki insanın öyküsü, dostluğu; kararlılığın, azmin, sırt sırta vermenin, yardımseverliğin, kısaca iyi insan olmanın hayatta hâlâ bir şeyleri değiştireceğini kanıtıyor...

Dr. Warren köyde muayene sırasında.

Uzun yıllardır Türkiye'de yaşayan Dr. Warren "Yolum Kayseri'ye düştükçe dostum Salih'in yanına uğrayıp saygılarımı sunarım" diyor.

1950'lerin sonundan bir fotoğraf, Tohtur Salih (beyaz önlüklü) köyün öğrencileriyle birlikte...

Oğlu emniyet genel müdür yardımcısı oldu

Dr. Warren İstanbul'da yaşarken bir telefon geliyor. Arayan Salih'in oğlu Mehmet. "İstanbul dayım sizi görmek isterim" diyor. Görüşüyorlar. Mehmet polis kıymış ve Ankara Polis Akademisi'nin müdürü olmuş.

Mehmet Tokgöz daha sonra Emniyet Genel Müdür Yardımcılığına kadar yükseliyor. Yıllar sonra Warren, "Benim oğlum" diye sesleniyor. Çıkan *İki Doktor Bir Yolculuk* kitabı için Talas'a gittiğinde Salih'in çocukları ve torunlarıyla

karşılaşıyor. Salih'in kızlarından birinin 50'li yaşlarını sürmesine rağmen Açık Öğretim'de okuduğunu, torunlarının çoğunun üniversite mezunu olduğunu öğreniyor. Salih'i düşünüyor ve onun adına gurur duyuyor.